

आचार्यवन्दनम्

गुरुस्त्वं शिवस्त्वं परश्चापरस्त्वं
भवस्त्वं भवच्छेदने तत्परस्त्वम्।
जगद्देशिकस्त्वं जगत्पारगस्त्वं
स्तुतिं केन भावेन तेऽहं करिष्ये?॥१

जगत्सत्यवद् भासते यावदेतत्
त्वमेवासि नाथो हि तावन्मदीयः।
मयि स्वप्नवत् कल्पितं चेत् समस्तं
त्वमेवासि योऽहं किमन्यं स्तवानि?॥२

अगम्योऽसि वाचेति विज्ञाय सर्वे
तथापि स्तुवन्ति प्रियैः शब्दपुष्पैः।
अजन्मासि, जन्मोत्सवे ते तदा मे
भवेन्मौनवाक्योपहारः प्रसादः॥३

तव ज्योतिषा सर्वमालोक्यते यत्
स्वयंज्योतिरेवासि नालोकितस्त्वम्।
अदृष्टं दृशोर् दर्शनस्यैकहेतुं
महः शाङ्करं ते हृदिस्थं स्तवीमि॥४

बहूनि प्रसिद्धानि नामानि लोके
तवैकस्य सर्वाभिधाऽगोचरस्त्वम्।
स्तवे केन वाग्देवतानुग्रहेण
तदैकं पदं ग्रन्थितुं पारयामि॥५

महासागरस्यास्ति गर्भे प्रभूतो
मणीनां चयोऽदृष्टपूर्वो विलीनः।
तटे क्रीडयित्वोदकैरस्मि धन्यः
प्रवेष्टुं यते नो यतेऽहं विभीतः॥६

किमुच्चैः पदव्या कवीनां सभायां
क्षमः स्तुत्यमेकं न चेत् स्तोतुमस्मि।
अधो मे गतिः स्याद् वृथा सर्वकालं
मुखाद्वैखरी स्यन्दते निर्झरीव॥७

मनः केकिवन्मे निदाघाकुलं यन्-
नभः सस्पृहाभ्यां स्वदृभ्यामभीक्षत्।
तवानन्दवृष्टिं समासाद्य दिष्ट्या
नरीनृत्यतां हा कथं स्तब्धवेगम्॥८

श्रुतीनां परं तत्त्वमाख्यातुमत्रा-
भवत् तेऽवतारोऽपरोक्षं युगेऽस्मिन्।
नमो ब्रह्मणे मौनदीक्षागुरो ते

नमश्चित्स्वरूपाय वेदस्मिताय॥९

स्ववाक्सम्पदा रिक्तमेतन्निधानं
त्रितापाग्निदग्धं विदग्धं मनो मे।
नकारेति सत्ता पुनर्वाङ्मयी ते
कवेर्दुर्वहः स्तोतुकामस्य भारः॥१०

स्वयं माययाऽरोपितं यत्प्रपञ्चं
निजे शुद्धसत्त्वे निराकृत्य सर्वम्।
तनोषि प्रबोधक्षणे स्वात्मनेदं
यशस्ते समुद्भ्रान्तलोकोपकारिन्॥११

अविज्ञाय नैजां रुजं तेऽविलम्बं
भवन्ति स्वतो रुग्णवर्गा अरोगाः।
निजात्मानुभूत्यौषधस्य प्रभावाद्
भिषक्त्वं चिकित्साविधिस्तेऽद्वितीयः॥१२

दुरितचर्वित-नियतिखर्वित-विभवगर्वित-चञ्चलं
प्रणय-पण्डित-विरति-दण्डित-विकल-खण्डितसम्बलम्।
महिषकेतन-मुषितचेतन-गतनिकेतन-निष्कुलं
समवलम्बय तव पदद्वयपतितमीश रुजाकुलम्॥१३

विषयार्णव-जल-सम्पुव-परिमञ्जन-समये

मदनोद्धत-पवनाहत-झष-सङ्कल-निलये।
भव मे भव विपदातुर-जन-तारण-तरणिर्
विधुशेखर शिवशङ्कर हर मे हर दुरितम्॥१४

वनिता-सुत-सुहृदादिक-परिवर्जित-भुवने
व्यसनाङ्गन-घन-निर्जन-भव-कानन-गमने।
भव मे भव पथदेशिक इह चापरसृतिभिर्
विधुशेखर शिवशङ्कर हर मे हर दुरितम्॥१५

--

न त्वं स्तुत्यो विविधवचनैर् नत्वमेको गुणस्ते
तस्मान्नेति श्रुतिमुखरितं चिन्तयेयं कथं त्वाम्।
आशा मोघा भवतु न विभो स्तोतुकामस्य यस्मात्
त्वं यद् रूपं जगति तनुषे सद्भरो तत्स्तवीमि॥१६

कोऽत्र स्तुत्यः सकलभुवने त्वां विना दीनबन्धो
स्तोतुं कस्त्वामिह च निपुणो निर्गुणं निर्विकारम्।
त्वत्स्तुत्यर्थं तदपि कविभिर् निर्मिते शब्दजाले
बद्धा वाणी ब्रजति शरणं श्रीगुरोः पादयुग्मे॥१७

यावद्भक्तिर् विशति मयि ते सद्भरो क्षेमकर्त्री
तावच्छुद्धं भवति हृदयं सर्वसन्तापमुक्तम्।

भक्त्या हीनं भ्रमतु विषयारण्यमध्ये मनश्चेद्
भीतं चान्धं हतबलमिदं रक्षणीयं त्वयैव॥१८

चित्ते चिन्ता स्फुटति न कदा स्वात्मकल्याणहेतोश्
चित्तं ग्लानिर् दहति न कदा लोकदावाग्निजाता ।
चित्ते वृत्तिर्मम तु सहजा पाशवी नान्यथेयं
तस्माद् योगिन् मम कुरु सदा चित्तवृत्तेर्निरोधम्॥१९

नैषा तृष्णा विबुध यदि ते पादरेणुप्रसक्ता
नायं कामो विधुमुकुट यस्तत्त्वचिन्तानुरागः।
तस्माच्छूलं सकलमपि मे शोधयित्वा हृदिस्थं
शश्वत्तापं हर कुरु शिवं जन्मजन्मान्तरेषु॥२०

अन्वेष्टुं न क्वचिदपि यते कौशलं काव्यलोके
नालङ्कारान् न पदपटुतां नो गुणान् नार्थबोधम्।
मग्नः शुद्धे सततमतले श्रीगुरोर्भक्तिसिन्धौ
किं पश्येयं त्वदपरमतो नाथ शब्दप्रपञ्चम्॥२१

ब्रह्मा निष्ठस् तपसि विमुखो वासवः सादितेयः
कृष्णः सुप्तो विपुलजलधौ ध्यानलीनो महेशः।
रुष्टाः सर्वे यदि मयि गुरो नास्त्युपायः कथञ्चित्
कल्याणाय त्वमसि शरणं त्वां विना रौरवाग्निः॥२२

पूजार्चाभिः स्तवननमनैरङ्घ्रिरत्ने त्वदीये
नष्टोऽयं मे हृदयनिभृतो जाड्यमोहान्धकारः।
आशीर्वादात् तव च रजनीध्वान्तदैत्यान्तिकेयं
मार्गालोकं प्रकटयति मे पूर्णिमाचन्द्रकान्तिः॥२३

आयातस्त्वं मम नयनयोः स्वप्नकाले निशायां
प्रातर्लब्ध्वा धृतिमहमिमां लेखनीमाह्वयामि।
यद्यद् दृष्टं परमममृतं सद्बुरो त्वत्स्वरूपं
तन्मे मत्या सुपरिमितया कीर्तितुं प्रस्तुतोऽस्मि॥२४

पूर्णं स्तोत्रं भवतु किमिदं कोटिकल्पान्तरेषु
नादिर्मध्यः परिणतिरपि त्वद्गणानामनन्त।
इत्थं स्तुत्वा कुशमुखमतेः शान्तिमाप्नोत् कवित्वं
ब्रह्मानन्दं प्रथयतु च तत्पाठकायेन्दुमौलिः॥२५

इति श्रीभगवत्पादचरणकमलयोः कुशाग्रकविना निवेदितम्।